

*Бондаревська О., асистент
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
м. Полтава, Україна*

*Іваницька С., к.е.н., доцент
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
м. Полтава, Україна*

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Бюджетна децентралізація є основним інструментом забезпечення самостійності регіонів, її головною метою є досягнення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування внаслідок надання територіям необхідного фінансово-матеріального ресурсу. Бюджетна децентралізація спрямована на оптимізацію відносин всередині бюджетної системи: між державним бюджетом та місцевими бюджетами (вертикальні відносини), між місцевими бюджетами (горизонтальні відносини), перерозподіл бюджетних коштів між «багатими» та «бідними» територіями, а також забезпечення фінансового вирівнювання бюджетних можливостей органів державної влади та місцевого самоврядування.

Одним з вагомих етапів реалізації політики бюджетної децентралізації є проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні, основу якої закладено Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [8], Законом України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [2] та Методикою формування спроможних територіальних громад [7]. Розпочата реформа покликана забезпечити формування фінансово спроможних територіальних громад, які здатні не лише задовольняти потреби населення, але й забезпечувати комплексний та системний розвиток територій.

Переважає більшість територіальних громад України неспроможна власними силами забезпечити надання публічних послуг населенню належної якості через обмеженість фінансових ресурсів, занепад або відсутність інфраструктури, брак кадрів відповідної кваліфікації. Реформа місцевого самоврядування спрямована на забезпечення його спроможності самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення, і в першу чергу – на мобілізацію внутрішніх резервів територіальних громад.

У ході реформи бюджети місцевого самоврядування отримали додаткові фінансові ресурси, проте для переважної більшості дрібних територіальних громад їх недостатньо для забезпечення фінансової спроможності. Тому

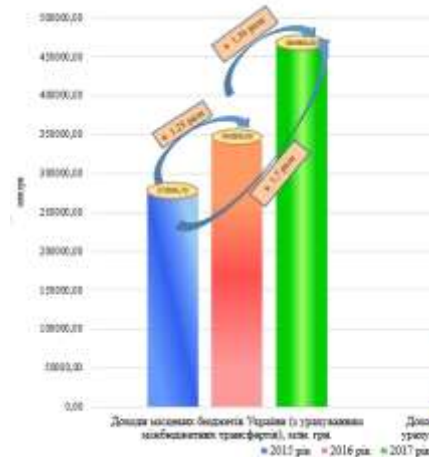
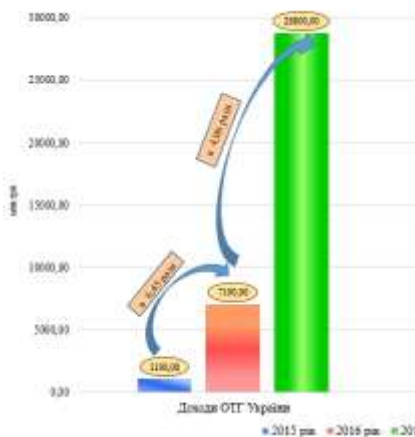
реформа місцевого самоврядування, враховуючи позитивний європейський та власний досвід, передбачає об'єднання (укрупнення) територіальних громад.

Ресурсну базу об'єднаних територіальних громад складають податкові надходження, збори та інші та доходи. Основними фінансовими ресурсами об'єднаних територіальних громад є податкові надходження, серед яких: 60% ПДФО, 100% податку на майно, 100% єдиного податку, 25% екологічного податку, 100% податку на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, 5% акцизного податку з реалізації підкацизних товарів.

Об'єднані територіальні громади, визнані у встановленому Законом України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» порядку спроможними, отримали право на перехід на прямі трансферти з державним бюджетом: базова дотація, медична та освітня субвенції, інші субвенції, капітальні трансферти [1].

Успішність функціонування об'єднаних територіальних громад оцінюється фінансовим результатом їх діяльності. Так, загальні доходи 366 об'єднаних територіальних громад України у 2017 році збільшилися у 26,2 рази порівняно з 2015 роком і становили 28800,0 млн. грн., у яких частка доходів 18-ти об'єднаних територіальних громад Полтавської області складала 4% (рис. 1).

Темпи зростання загальних доходів ОТГ України протягом всього аналізованого періоду значно випереджали темпи зростання доходів місцевих бюджетів України. Так, якщо доходи ОТГ у 2017 році порівняно з 2015 роком зросли у 26,2 рази, то доходи місцевих бюджетів збільшилися лише у 1,7 рази (рис. 2). Зокрема доходи місцевих бюджетів Полтавської області за аналогічний період збільшилися у 1,84 рази.

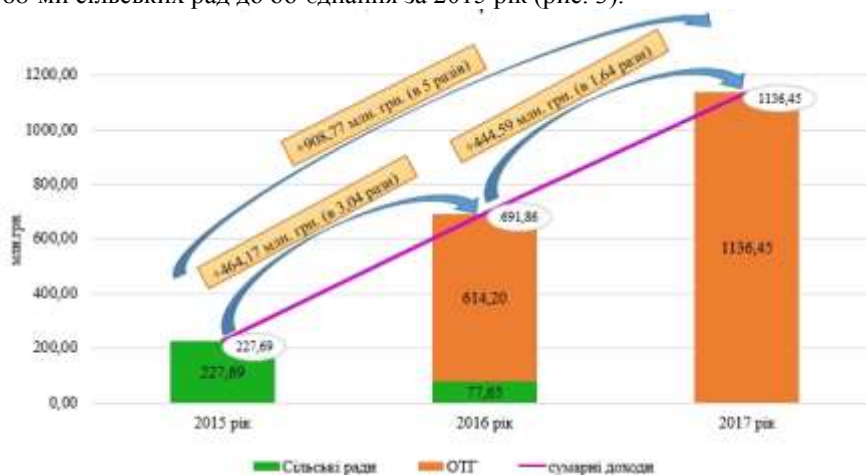
Рис. 1. Динаміка доходів ОТГ України та Полтавської області у 2015-2017 рр. (з урахуванням міжбюджетних трансфертів)

Побудовано автором за даними [3, 6]

У 2017 році загальні доходи місцевих бюджетів 18-ти об'єднаних територіальних громад Полтавської області, створених у 2015-2016 рр., які у 2017 році перейшли на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом, становили 1136,45 млн. грн. та зросли на 444,59 млн. грн. (або на 64,26 %) порівняно з 2016 роком і на 908,77 млн. грн. або у 5 разів порівняно з доходами 68-ми сільських рад до об'єднання за 2015 рік (рис. 3).

Рис. 2. Динаміка доходів місцевих бюджетів України та Полтавської області за 2015-2017 рр.

Побудовано автором за даними [3, 4, 6]

Рис. 3. Динаміка доходів ОТГ Полтавської області у 2015-2017 рр.

Складено автором за даними [3, 5]

Темпи зростання доходів місцевих бюджетів України та Полтавської області, в т.ч. доходів об'єднаних територіальних громад, свідчать, що бюджетна децентралізація стимулює органи місцевого самоврядування до збільшення надходжень до місцевих бюджетів, пошуку резервів їх наповнення, підвищення ефективності адміністрування податків і зборів. Водночас розвиток громади можливий лише за наявності економічно активних суб'єктів підприємницької діяльності, її забезпечення кваліфікованими кадрами та підкріплення розвинутою промисловою та соціальною інфраструктурою.

Список використаних джерел

1. Бондаревська О.М. Вплив бюджетної децентралізації в Україні на формування та використання фінансових ресурсів ОТГ / О.М. Бондаревська // Фінансове забезпечення регіонального розвитку в умовах децентралізаційних

та євроінтеграційних процесів: колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., доц. Варцаби В.І. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. – С. 254-266.

2. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 р. № 157-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

3. Офіційний сайт ГУ ДКС у Полтавській області [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/reg/control/pol/uk>

4. Офіційний сайт Департаменту фінансів ПОДА [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://finpl.gov.ua>

5. Офіційний сайт Децентралізація дає можливості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/news/7476>

6. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua>

7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад» від 08.04.2015 р. № 214 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-п>

8. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» від 01.04.2014 р. № 333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-р>